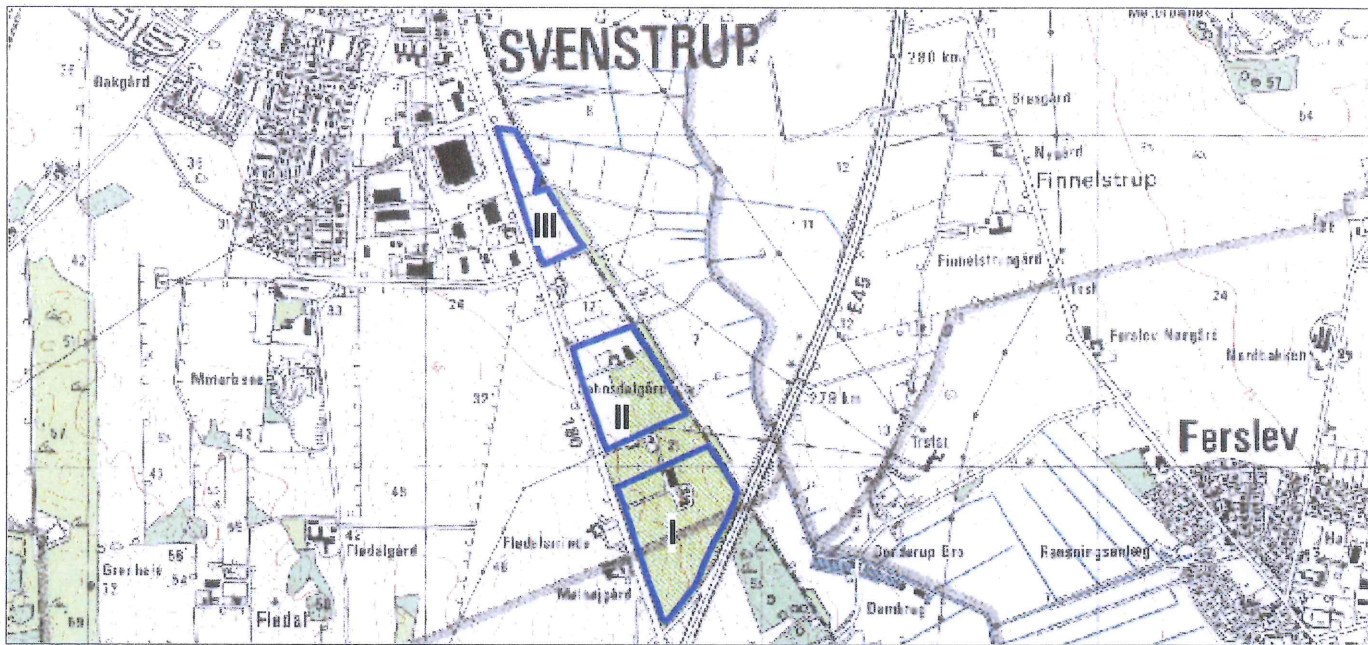

Bygherrerapport for den større arkæologiske forundersøgelse på arealerne ved den tidligere Thomsens Planteskole, Svenstrup Syd – ÅHM 5978 Johnsdalgård

Udarbejdet af museumsinspektør Torben Trier Christiansen, Aalborg Historiske Museum d. 17. nov. 2009

Placeringen af de tre undersøgelsesområder I, II og III

Indledning

Museet har netop færdiggjort den større forundersøgelse af det kommende byggeområde ved Thomsens Planteskole syd for Svenstrup.

Forundersøgelsen blev gennemført i perioden 14. okt.-10. nov. 2009 og blev skiftevis forestået af henholdsvis Cand. mag. Lars Egholm Nielsen og museumsinspektør Torben Trier Christiansen. Muldafrømningen blev foretaget med en rendegraver lejet ved Himmerlands Kloakmester.

Topografi, terræn og undergrund

Det berørte område omfatter 3 tæt beliggende men separate arealer, som alle tidligere har været benyttet til planteskoledrift. Ca. 2 ha. af det i alt ca. 21 ha. store område var dækket af veje og bygninger og blev udeladt af undersøgelsen.

Der er kun registreret et enkelt fortidsminde inden for selve området, en gravhøj, men hele vejen rundt om findes utallige registreringer af gravhøje og forhistoriske bebyggelsesspor mm. Specielt fra området lige sydøst for den kommende byggegrund kendes en betragtelig mængde fund og fortidsminder.

Hele arealet knytter sig til vestbredden af den store brede Østerådal, som i stenalderen har udgjort en langstrakt fjordarm. Terrænet falder således mod øst i hovedparten af området, mens det mod vest fortsat stiger op imod toppen af det markante morænebakkelandskab, som her løber langs vestsiden af ådalen. Det skrånende terræn afløses dog lokalt af små lokale plateauer/bakkedrag.

Terrænfaldet er endvidere mest markant sydligt i området, mens det mod nord gradvist bliver svagere og svagere.

Undergrunden varierede som forventeligt betragteligt over det store område men bestod overvejende af gult-gulbrunt sand/leret sand. Mod sydvest mellem fundområde A og B sås dog lokalt egentlig lerundergrund og her fandtes også lokale kridtplamager.

Udgravningsmetode

Ved undersøgelsen blev der ved afrømning af muldlaget med en rende-graver, monteret med en 1,6m bred rabatskovl, anlagt en række søgegrøfter med ca. 15-16 meters mellemrum over hovedparten af det kommende bygeområde samt foretaget mindre udvidelser af søgegrøfterne omkring mulige fundområder. I alt blev der ved undersøgelsen afdækket 13.020 kvadratmeter.

Gravning af søgegrøft.

Enkelte anlægsspor blev endvidere snittet med håndskovl i afklarende øjemed.

Afslutningsvis blev alle søgegrøfter og anlægsspor af kulturhistorisk interesse indmålt med GPS af museets landmåler Erik Sejer Rasmussen og grøfterne tildækket i fundtomme områder. I første

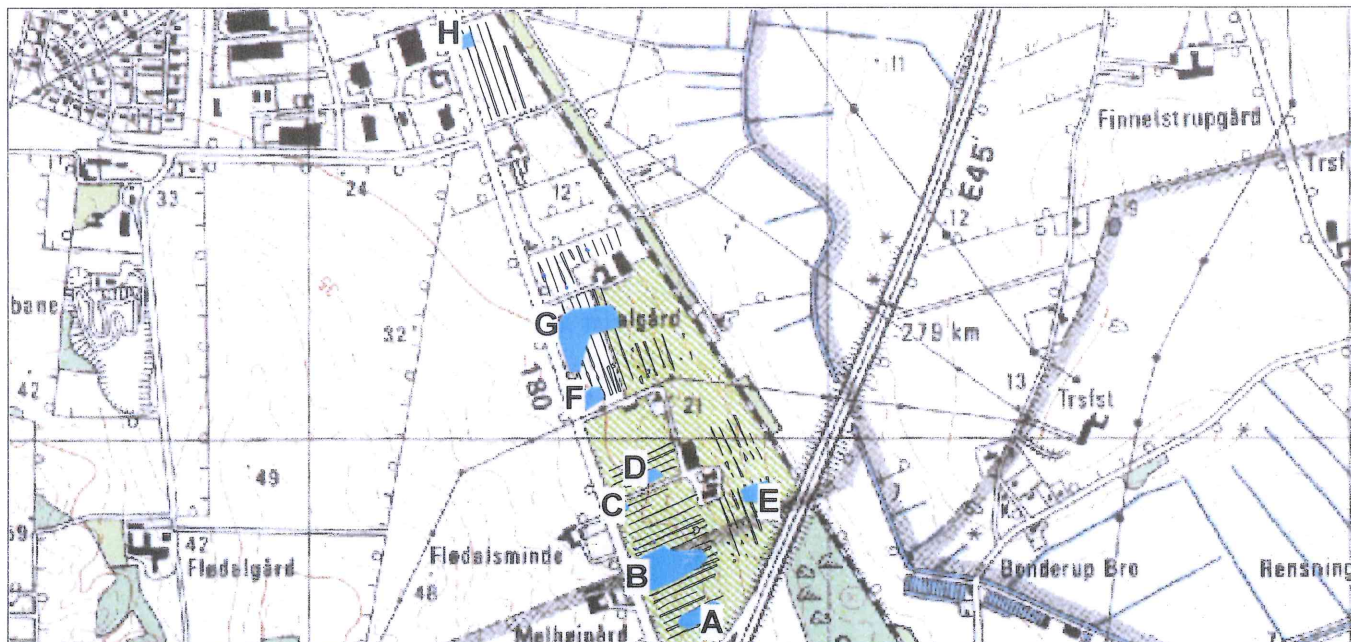

omgang blev grøfterne i de fundførende områder efterladt åbne med henblik på at lette en eventuelt efterfølgende udgravning.

Udgravningens hovedresultater

Undersøgelsen afslørede væsentlige forhistoriske bebyggelsesspor i alt 8 steder på det forundersøgte areal. Der er overvejende tale om spredte langhuse med tilhørende anlæg i form kogegruber (jordovne) og gruber.

Fundene fordeler sig således indenfor undersøgelsesområdet:

Kort med markering af fundområder (blå felter) og søgegrøfter (sort streg).

Fundområde A:

Spredte bebyggelsesspor i form af stolpehuller, kogegruber og gruber.

Blandt anlæggene sås bl.a. stolpehullerne efter dele af den tagbærende konstruktion fra et treskibet langhus, og i bygningens centerlinje fandtes en kogegrube. At dømme ud fra antal og spredning på de øvrige stolpehuller er der forventeligt en eller to langhuse mere i området.

Der blev ikke gjort fund af daterende materiale i forbindelse med forundersøgelsen i dette område, men hustype såvel som karakteren af de øvrige anlægsspor indikerer, at der formentlig er tale om rester af en bebyggelse fra yngre bronzealder (1000-500 f.Kr.).

Fundområdet knytter sig til et lille lokalt bakke drag med sandet undergrund og strækker sig over ca. 2000 kvadratmeter.

Fundområde B:

Spredte bebyggelsesspor i form af stolpehuller, kogegruber og gruber. Blandt de frilagte anlæg fandtes bl.a. stolpehuller efter dele af mindst to langhuse, hvoraf i hvert fald et synes at have dele af stolpehullerne efter den sydvendte væg bevaret. Bedømt ud fra terrænet på stedet og spredningen af de øvrige anlæg synes det sandsynligt, at området rummer rester efter flere huse.

Sydligt i området fandtes i øvrigt et større grubekompleks, og i overfladen af dette sås bl.a. en mængde nævestore ildskørnede sten og spredte keramikskår.

Keramikken såvel som karakteren af de fundne anlægsspor tyder på, at området har været beboet i bronzealderen (1800-500 f.Kr.). I toppen af et enkelt fandtes dog en meget fin, kanneleret flække og

østligt i fundområdet fandtes en grube med en mængde flintafslag, hvilket kan antyde tilstedeværelsen af anlæg med en lidt ældre datering.

Fundområdet knytter sig til toppen og østsiden af et lille lokalt bakke drag med sandet undergrund og strækker sig over ca. 6300 kvadratmeter.

Fundområde C:

Større grubekompleks. Eneste fund i dette område er indtil videre et større grubekompleks. I overfladen af gruberne kunne der iagttages en del keramikskår og koncentrationer af ildskørnede sten.

Grubekomplekset har formentlig tilknytning til langhusene i fundområde D, som ligger kun 60 m nordvest herfor på samme bakketop.

Det er usikkert om der findes flere gruber i området, men terrænet falder betragteligt få meter syd og øst for grubekomplekset, så der kan næppe være mange flere, og fundområdet anslås derfor maksimalt til at strække sig over 150 kvadratmeter.

Fundområde D:

Spredte bebyggelsesspor i form af stolpehuller, kogegruber og gruber. Blandt de frilagte anlæg fandtes bl.a. tagbærende stolpehuller efter dele af mindst to langhuse, hvis konstruktion ikke kunne bestemmes nærmere. Bedømt ud fra terrænet på stedet og spredningen af de øvrige anlæg synes det ikke sandsynligt, at området rummer rester efter flere huse.

Centralt i et af langhusene i øvrigt en grube, hvis fyld var domineret af forkullet korn.

Forkullede kornkerner i overfladen på en grube.

Bebyggelsessporene skal formentlig dateres til bronzealderen (1800-500 f.Kr.).

Fundområdet knytter sig til toppen af et lille lokalt bakke drag med sandet undergrund og strækker sig over ca. 800 kvadratmeter.

Fundområde E:

Spredte bebyggelsesspor i form af enkelte stolpehuller, koge gruber og gruber samt 2 større kulturlag (affaldslag). De fundne stolpehuller repræsenterer formentligt sidste spor efter huse på stedet, men deres udformning kan ikke nærmere bestemmes før yderligere muld bliver afrømmet. Fundmaterialet fra dette område tæller en stor mængde flintafslag, en smule små keramikskår og to skiveskrabere, og anlægssporene skal sandsynligvis henføres til bondestenalderen (3900-1700 f.Kr.).

Skiveskraber fra affaldslaget. I baggrunden ses en del af det flintsaffald som kunne ses i toppen af laget.

Hele fundområdet strækker sig over ca. 1500 kvadratmeter, og findes i næsten helt fladt terræn. Enkelte meget dårligt bevarede anlægsspor fandtes i øvrigt endnu længere mod vest, men terrænreguleringen under planteskoledriften har her været så omfattende, at kun ganske få cm er tilbage af de allerdybeste anlæg, og det skønnes ikke formålstjenstligt at undersøge disse anlægsspor yderligere.

Fundområde F:

Spredte bebyggelsesspor i form af stolpehuller og gruber. Blandt de frilagte stolpehuller sås bl.a. dele af den tagbærende konstruktion fra et treskibet langhus, og flere stolpehuller længere mod øst indikerer, at her formentlig findes resterne af mindst endnu en bygning.

Der blev ikke gjort fund af daterende materiale i forbindelse med forundersøgelsen i dette område, men hustype såvel som karakteren af de øvrige anlægsspor indikerer, at der formentlig er tale om rester af en bebyggelse fra bronzealderen eller tidlig førromersk jernalder (1800-350 f.Kr.). Fundområdet knytter sig til toppen af lille lokalt bakke drag med sandet undergrund og strækker sig over ca. 1100 kvadratmeter.

Fundområde G:

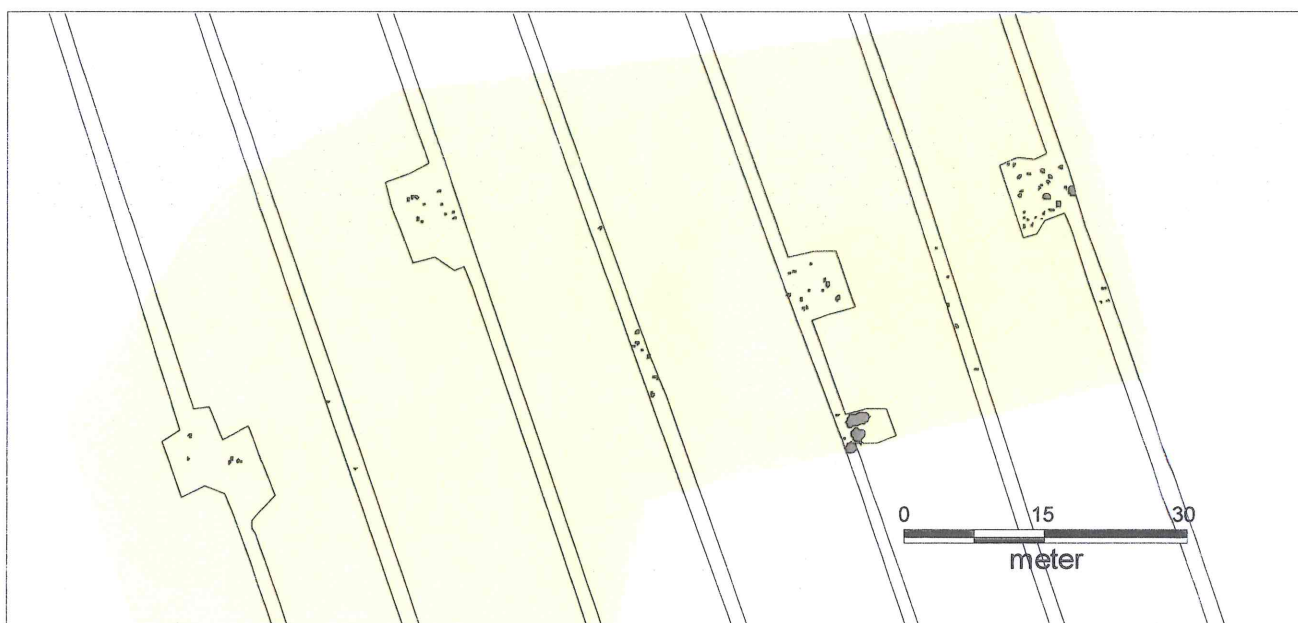
Spredte bebyggelsesspor i form af stolpehuller, gruber og kogegruber samt et større kulturlag. Blandt de frilagte anlægsspor findes i øvrigt spor efter den tagbærende konstruktion efter i hvert fald 5 treskibede langhuse.

Østligt i fundområdet sås i en udvidet søgegrøft resterne af et langhus, hvor også stolpehullerne efter dele af bygningens vægforløb kunne erkendes.

Umiddelbart syd for det bakke drag som her rummer alle bebyggelsessporene fandtes en markant slugt, hvis bund var fyldt med metertykt muldlag rummende affald fra bebyggelsen.

Eneste fund fra anlæggene i dette område er indtil videre nogle få ukarakteriske keramikskår, men hustyper såvel som de øvrige anlægs fremtoning indikere at der er tale om bebyggelsesspor fra bronzealderen eller tidlig førromersk jernalder (1800-350 f.Kr.).

Fundområdet knytter sig til et langstrakt Ø-V-gående bakke drag med sandet undergrund og strækker sig over ca. 7700 kvadratmeter.

De centrale dele af fundområde G med markering af de forhistoriske anlæg (grå prikker)-

Fundområde H:

Spredte bebyggelsesspor i form af stolpehuller, gruber og kogegruber. Blandt de fritlagte anlæg var dele af stolpehuller fra den tagbærende konstruktion i et langhus, og i dets centerlinie sås en kogegrube.

Nordøst for langhuset fandtes bl.a. to større gruber/ grubekomplekser og i overfladen af den ene kunne en mængde keramikaffald iagttages.

Keramikken synes at pege mod en datering til bronzealderen (1800-500 f.Kr.).

Terrænet på stedet er meget fladt, men der findes dog på stedet en ganske svag forhøjning med sandet undergrund. Pga. det flade terræn er det lidt vanskeligt at afgrænse pladsen, men vurderet ud

fra spredningen på de fundne anlæg synes fundområdet kun at strække sig over ca. 600 kvadratmeter, og der synes umiddelbart ikke at være flere bygninger på stedet.

Herudover fandtes der spredt over de tre kommende byggeområder flere andre enkeltstående eller meget dårligt bevarede anlægsspor, som ikke kræver yderligere undersøgelse, idet disse ikke kan forventes at bidrage med væsentligt nyt.

Fremtidsperspektiv

Forundersøgelsen af det kommende byggeområde er helt færdig, og der er i 8 områder fundet forhistoriske anlægsspor, som kræver yderligere undersøgelse før her kan byggemodnes.

Museet har ingen interesser i den resterende del af området. Skulle der imidlertid mod forventning alligevel dukke væsentlige fortidsminder op under byggemodningen af de frigivne arealer skal museet fortsat underrettes. I så tilfælde afholder kulturarvsstyrelsen alle omkostninger til eventuelle arkæologiske undersøgelser.

Fundene i område A-H skal undersøges yderligere før en eventuel byggemodning, idet der er tale om væsentlige fortidsminder, som bl.a. vil kunne bidrage betydeligt til vor forståelse af den forhistoriske bebyggelsesudvikling langs bredden af den forhistoriske fjord.

Med hensyn til de videre undersøgelser så er der, hvis alle fundområder skal færdigudgraves, tale om ret omfattende undersøgelser rent arealmæssigt. Den overvejende del af de fundne anlæg ligger dog meget spredt og store arealer kan i de fleste tilfælde undersøges relativt hurtigt.

Aalborg d. 17. nov. 2009.

Torben Trier Christiansen
Museumsinspektør
Nordjyllands Historiske Museum
Algade 48
9100 Aalborg